

Groeikernstatus als katalysator

DE HELMONDER IS WEER IN ZIJN STAD GAAN GELOVEN

PAUL W.L. KLOET

Begin 1976 kreeg het gemeentebeestuur Helmond te horen, dat de stad in de Derde Nota over de ruimtelijke ordening aangewezen zou worden als groeistad met als taak het realiseren van 10.000 woningen, eventueel zelfs 15.000 in tien jaar. De gemeente heeft daar enorm veel energie in gestoken. Uiteindelijk kon op 6 september 1990 aan staatssecretaris Heerma de tienduizendste woning gereedgemeld worden. Een terugblik op 15 jaar dynamiek.

Tot het begin van de jaren zeventig werd de ontwikkeling van Helmond in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van de textielnijverheid en bepaalde takken van de metaalindustrie.

Deze industriële ontwikkeling had vergaande consequenties voor de bevolkingssamenstelling. De beroepsbevolking werd gekenmerkt door een oververtegenwoordiging van ongeschoolde en laaggeschoolde arbeidskrachten en door een ondervertegenwoordiging van het middenkader. Het gemiddelde inkomen bleef daardoor relatief laag. Dit had zijn weer-

slag op verschillende aspecten van de samenleving.

Door de moeilijke sociaal-economische omstandigheden kampte de gemeente voortdurend met financiële problemen. Ondanks rijkshulp bij het slopen van verouderde fabriekscomplexen en woningbouw kwam weinig nieuwbouw tot stand, werd de infrastructuur onvoldoende aan de eisen van de tijd aangepast, kwam de stadssanering nauwelijks van de grond en bleef het voorzieningsniveau achter. De toestroom van nieuwkomers is mede daardoor altijd vrij laag geweest.

In 1972 verscheen het rapport van de Commissie Langman, waarin werd geconcludeerd dat Helmond geholpen moest worden met structurele instrumenten, die het op langere termijn mogelijk zouden maken, dat Helmond op eigen benen zou kunnen staan.

VERSNELLING

Als groeistad kreeg Helmond de taak om in de periode 1980-1990 10.000 woningen en bijbehorende voorzieningen te realise-

ren. De aanwijzing tot groeistad werd door minister Gruijters gemotiveerd door er op te wijzen, dat Helmond net als Eindhoven een centrale stad is in het stadsgewest Eindhoven/Helmond.

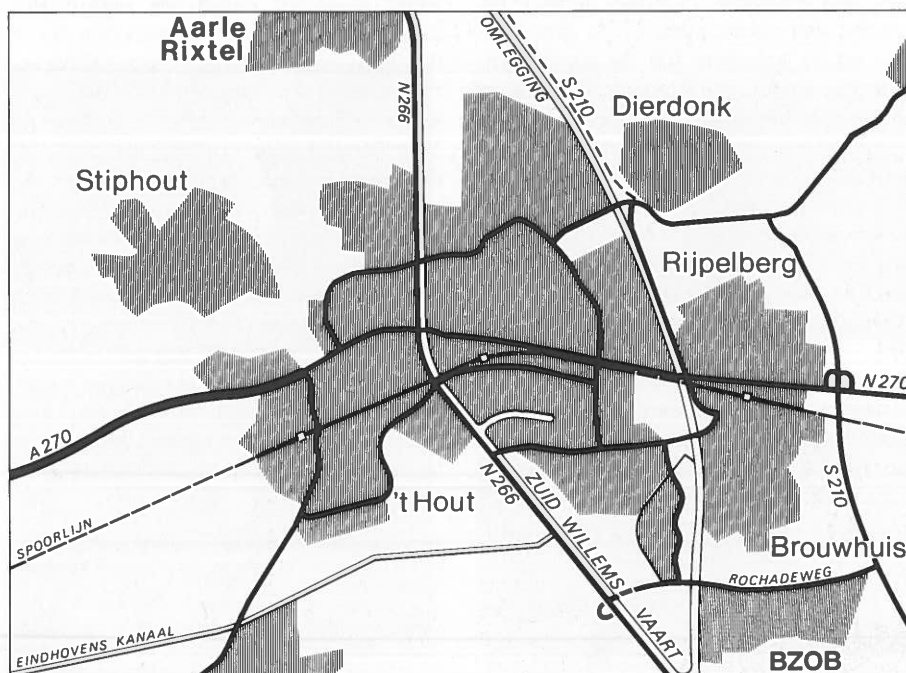
Helmond heeft deze aanwijzing altijd gezien als één van de door de Commissie Langman bedoelde structurele instrumenten.

De aanwijzing tot groeistad leidde er toe, dat onmiddellijk een Stuurgroep Helmond Groeistad en de nodige werkgroepen werden opgericht. Tevens werd een adviesbureau ingeschakeld.

Vanwege de omvangrijke woningbouw die de groeikernstatus met zich mee bracht, werden beleidsplannen voor verschillende sectoren van het ruimtelijk beleid bijgesteld en opgesteld. Een voordeel was dat juist in oktober 1975 een Algemeen Structuurplan was vastgesteld, met behoorlijk veel ruimte voor woningbouw. Door het verbeteren van de advies- en overlegprocedures werd het bestemmingsplantraject versneld doorlopen. Het adviesbureau heeft zich met name ingezet voor de te realiseren bouwproductie. Daartoe werd een projectorganisatie opgericht, met aanvankelijk externe projectleiders. Pas later had hierin ook de gemeente zitting.

10.000

Deze aanpak was nodig, omdat de bouwproductie in Helmond rond 1975 slechts zo'n 200 woningen per jaar bedroeg. De aanpak leidde ertoe dat eind 1979 werd begonnen met de bouw van de eerste groeistadwoningen. In 1980 en 1981 werden ongeveer 500 woningen per jaar neergezet; vanaf 1982 werden er meer dan 1000 per jaar opgeleverd. De achterstand uit de beginperiode werd in het extra groeistadjaar 1990 ingelopen: op 6 september 1990 werd de tienduizendste groeistadwoning in aanwezigheid van staatssecretaris Heerma opgeleverd. De realisatie van de woningen is op een aantal punten anders verlopen dan werd voorzien. Er zijn meer woningen in het bestaand stedelijk gebied gebouwd dan werd verwacht, onder andere door een versnelde sanering van oudere bebou-

De gemeente Helmond in de jaren '90.

wing. In plaats van minder dan 10% werd 26% van de nieuwbouw in de bestaande stad gebouwd. In de uitbreidingswijken Rijpelberg en Brouwhuis aan de oostzijde van Helmond is intensiever gebouwd dan aanvankelijk was gepland: uiteindelijk is 54% van de nieuwbouw in deze wijken terechtgekomen. De overige 20% is gerealiseerd in Stiphout en 't Hout aan de westzijde van de stad.

Op 1 januari 1983 werd Helmond groeikern, zonder dat overigens de taakstelling werd gewijzigd. Deze aanwijzing was nodig om Helmond in aanmerking te laten komen voor de zogenaamde verfijningsuitkering, een extra uitkering voor groeikernen uit het gemeentefonds. Door de extra middelen kon de begroting van de gemeente sluitend worden gemaakt.

VERJONGING

De aanwijzing van Helmond tot groeistad en later groeikern is van grote betekenis geweest voor de stad. De achteruitgang van het inwonertal werd tot staan gebracht. Aan het eind van de jaren '70 was het inwonertal gedaald tot ongeveer 58.500. In 1982 werd de zestigduizendste inwoner geteld, in 1991 de zeventigduizendste. De groei is nog lang niet afgelopen. Weliswaar is de woningbouwproductie na 1991 afgenomen, maar door de relatief jonge bevolking is sprake van een hoog aantal geboorten en relatief weinig sterfte. Het aantal woningen is van min-

der dan 19.000 aan het begin van 1980 opgelopen naar ruim 28.000 aan het einde van 1990; daarvan is ruim een derde jonger dan 10 jaar!

De groeistadwoningen zijn uiteindelijk voor een belangrijk deel gevuld met mensen van buiten Helmond. Meer dan de helft van deze migranten (52%) kwam uit het stadsgewest Eindhoven, uit de rest van Nederland kwam 31% en uit het buitenland 18%. Het realiseren van een structurele instroom vanuit de gewestgemeenten rondom Helmond is niet gelukt. Dit migratiesaldo over 11 jaar groeistad is jammer genoeg nog steeds negatief.

AANTREKKELIJK

Dankzij groeistadsubsidies tot een totaalbedrag van rond de f120 miljoen is het hoofdwegennet van Helmond aantrekkelijk opgeknapt en uitgebreid. Ook zijn veel fietspaden aangelegd en twee voorstadhaltes aan de spoorlijn naar Eindhoven. De omlegging van de Zuid-Willemsvaart, die vroeger door de stad liep, is gerealiseerd. Eind 1993 wordt het nieuwe kanaal in gebruik genomen.

De aanwijzing tot groeistad/groeikern heeft positieve gevolgen gehad voor de werkgelegenheid. Door de ruime vestigingsmogelijkheden en de Investerings Premie Regeling zijn veel bedrijven naar Helmond gekomen. Het aantal arbeidsplaatsen is met ongeveer 5.000 toegenomen tot ruim 25.000.

De financiële positie van Helmond is structureel beter geworden, ondanks het geleidelijk wegvallen van de verfijningsuitkering. De verwachting is dat Helmond vanaf 1995 weer in een normale ontwikkeling terecht komt.

Met de verbeterde financiële positie is ook het draagvlak voor allerlei voorzieningen in de stad aanmerkelijk toegenomen. Dit heeft er toe geleid, dat met name in het centrum aanzienlijk is geïnvesteerd in de uitbreiding van het winkelapparaat. In het stationskwartier zijn duizenden vierkante meters kantoorvloeroppervlak gerealiseerd. Ook de komende jaren zullen nog veel investeringen plaatsvinden. De gemeente geeft daarbij het voorbeeld door de openbare ruimte opnieuw in te richten.

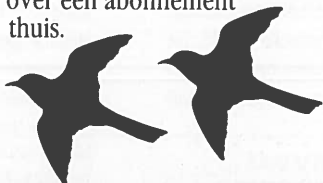
Het allerbelangrijkste effect van de groeistadperiode is echter, dat de Helmonder weer in zijn stad is gaan geloven. Na aanvankelijk nogal sceptisch tegenover het fenomeen groeistad te hebben gestaan, is die houding de laatste jaren omgeslagen in trots. Per saldo zit daar de grootste winst.

Paul Kloet is werkzaam voor de gemeente Helmond en was beleidscoördinator in de periode Helmond Groeistad.

(Advertentie)

Horen zeggen over natuur en milieu wordt meepraten op niveau.

Er wordt heel wat afgepraat over onze natuur en ons milieu. Alleen daarom al loont 't de moeite ècht goed geïnformeerd te zijn. Dat kan met een abonnement op 'Natuur en milieu', het blad van de gelijknamige stichting. Niveau en deskundigheid zijn dus gegarandeerd. Maar wist u dat het ook een heel leesbaar en afwisselend blad is? Vul de bon in en stuur 'm op. Dan krijgt u vrijblijvend alle informatie over een abonnement thuis.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en plaats: _____

Stuur deze bon in een gefrankeerde envelop aan de Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht.